

בא מאחוריו: „זה היום הראשון שלי בי עבודה, ואני עוד לא יודע כמה אקבל. אמרו לי שאם אעבוד טוב אקבל 50 ל"ר. מוחמד הובא למקום האיסוף עליידי בן דודו. „אנחנו מחכים למכונת של הראיס.“ סיפר בן הדוד, בחור גבה קומה כבן 19, יליד כפר בגדה המערבית. „הוא כבר יודע מתי לאסוף אותנו. כל יום אנחנו מתחילים לעבוד בארבע בבוקר. יש כאלה שעובדים שמונה שעות, יש שעובדים עשר, יש אחרים שעובדים אפילו שש-עשרה שעות.“

מסתבר שהוותיקים מבין הפועלים הי ערבים מקבלים שכר גבוה במיוחד — 100 לירות עבור 16 שעות עבודה. „לא משנה

בהפסקות אפשר לראות שורה ארוכה של ילדים בחצר בית-החרושת, יושבים וי אוכלים בתיאבון כריך או מנת פלאפל שאותם קנו בקיוסק הסמוך. יחיא חושש לדבר. הוא אינו רוצה להפסיד את מקום עבודתו. כשהוא נשאל כמה הוא מרוויח, הוא מהסס ומסרב להשיב. אחד מחבריו עונה במקומו: כ־80 לירות ליום.

„החברים באו ואמרו לי לעבוד אצל היהודים.“ סיפר מוצטפה כמאל (14), שי חשש לגלות את שם הכפר שלו. למוצטפה טפה שישה אחים ושש אחיות. אביו שלח אותו לעבוד, כדי להגדיל את הכנסת הי מישפחה.

חברו מוחמד מעזון, נער בן שמונה, נח

יחיא עבד אל-פתח בן ה־12 (משמאל) עובד

מזה שנתיים במיפעל למצות, המכי

את המצות לעם ישראל בפסח

עבדים היינו בבני-ברק

מתחבאים חמישה ילדים ערבים שנמלטו מהישג ידו של המנהל. בתמימותם לא הבינו מדוע אסור להם להצטלם ולמרות שאיימו עליהם במכות ובפיטורין התחמקו והגיעו למצלמה.

מאחרי הסורגים

שער הברזל ניסגר בנקישה. מתוך המשאית הקטנה, שנכנסה לחצר בית-החרושת למצות בבייברק, ירדו עשרות ילדים ערבים קטנים. כמה מהפועלים הי יהודים הוותיקים היפנו אותם לעבודה בי פריקה והטענה של ארגוני-מצות. בניקוי המכונות מהקמח המחמיץ ובשטיפת-רצ' פות. יחיא אליפתאח בן ה־12, עובד כבר שתיים בבית-החרושת ישראל דנברג, בי צומת הרחובות הרצל ו'בויטינסקי.

כל שנה, בעונת-החרוף, עובר הראיס (הקבלן) בכפרי הגדה המערבית ובמשולש הישראלי ואוסף למכונתו ילדים ערבים המוכנים לעבוד בכל עבודה שהיא, במשך שמונה, עשר ושתיים-עשרה שעות, בעבור 40 או 50 לירות. למרות שעל פי החוק, אסור לילדים מהשטחים שמתחת לגיל 16 לעבוד בישראל.

המחסור בידיים עובדות מורגש בבית-מזנון. „זלו של יחיא קטן-הקומה שפר עליו, הוא עובד באריות המצות. עליו לשבת בתוך שורה ארוכה של נשים זקנות ולהכיר ניס את המצות לתוך הקפוסות. „אני עובד שמונה שעות ביום.“ גילה הילד. „אוכל אני מביא מהבית, או קונה פלאפל בחוץ, כמו שאר החברים.“

בני 11 ו־14

זהיר שטווי מימין וחברו מוחמד מחמוד עובדים במיפעל כבר שלושה חודשים. תפקידם לנקות את מכונות המצות מהקמח המחמיץ כדי שהמצות תהיינה כשרות. כאן הם נראים בזמן ההפסקה בחוץ.